

İÇİNDEKİLER

Sıra	Tarih	Yayın	Başlık	Sayfa
1	08.05.2016	Bloomberg	DOKUZ ADAY, İMKÂNSIZ BİR GÖREVİ	2

Uluslararası Örgütler

**Dokuz Aday,
'İmkânsız Bir Görev'**

► Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği yarış hız kazanıyor

► İdeal aday Doğu Avrupalı ve kadın

Tüm dünyanın dikkati ABD önseçimlerine ve Kasım ayında gerçekleşecek Başkanlık seçimlerine kilitlenmişken, bu yıl New York'ta farklı bir başkanlık yarışı daha yaşanıyor: merkezi New York'ta bulunan BM'nin başına geçerek dünyanın en üst düzey diplomatı olarak görev yapacak isim de bu yıl belli olacak. Ban Ki-moon, BM Genel Sekreterliği'nde ikinci döneminin sonuna gelirken bu makamın ilk sahibi Trygve Lie'nin deyişiyle "dünyadaki en imkânsız görev" olan BM Genel Sekreterliği koltuğuna 2017'de kimin oturacağını belirleyecek yarış, Nisan 2016'da hız kazandı.

Görev tanımı gereği; bir yandan diplomat ve savunucu, diğer yandan da memur ve CEO gibi hareket eden BM Genel Sekreteri, BM'nin ideallerinin sembolü ve yoksul ve savunmasız gruplar başta olmak üzere dünyadaki tüm halkların sözcüsü. 70'inci yılını geride bırakan BM'nin bir nevi idari amiri olan Genel Sekreter, kendisine Güvenlik Konseyi, Genel Kurul, Ekonomik ve Sosyal Konseyi ile BM ajansları tarafından verilen görevleri yerine getirmenin yanı sıra uluslararası barışı ve güvenliği tehdit ettiğine inandığı konuları BM Güvenlik Konseyi'nin dikkatine sunmakla görevli. BM Genel

Sekreteri, bir yandan 193 üye ülkenin endişelerini dikkate alacak, diğer yandan da BM'nin değerlerini ve ahlaki otoritesini korumakla ve (zaman zaman üye ülkelerle ters düşme pahasına olsa dahi) barışı savunmakla yükümlü. BM Genel Sekreterinin üstlendiği en hayati rollerden biri de, iyi niyet misyonu aracılığıyla uluslararası anlaşmazlıkların çıkma, tırmanma veya yayılma riskini önlemek. Bunların yanında, BM Genel Sekreterinin rolünün görevde bulunduğu dönemdeki konjonktürün ortaya koyduğu zorluk ve fırsatlar temelinde şekillendiği de unutulmamalı.

Oldukça opak şekilde ilerleyen bu süreçte, bu yıl şeffaflık adına önemli bir değişikliğe gidildi. BM Genel Sekreterliğine aday olan dokuz isim, BM'nin 70 yıllık tarihinde ilk kez 12-14 Nisan 2016 tarihlerinde düzenlenen "tüm dünyanın karşısında bir iş görüşmesi" niteliği taşıyan oturumlarda, BM Genel Kurulu'na neden bu görev için ideal aday olduklarını kanıtlamak üzere ter döktü. Adaylar, BM internet sitesi üzerinden canlı olarak yayınlanan iki saatlik oturumlarda; sürdürülebilir kalkınma, barışın sağlanması yönündeki çabaların artırılması, insan haklarının korunması, insani krizlerin ele alınması ve 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi'nde ortaya koyulan hedeflere ulaşılması gibi konularda soruları yanıtladı. BM Genel Kurulu Başkanı Mogens Lykketoft, adaylar için düzenlenen açık oturumları oyunun kurallarını değiştiren bir uygulama olarak nitelendiriyor. Oturumlar, sürecin şeffaflığı açısından büyük önem taşısa da, BM Güvenlik Konseyi'nin (ve beş daimi üyesinin) süreçte nihai söz sahibi olduğu gerçeğini değiştirmiyor.

BM Genel Sekreterinin atanması teoride, BM şartınının 97'nci maddesi uyarınca Güvenlik Konseyi'nin tavsiyesi üzerine Genel Kurul tarafından gerçekleştiriliyor. Güvenlik Konseyi üyelerinin kapalı kapılar ardında üzerinde uzlaştıkları isim, daha sonra oylama için Genel Kurul'a iletiliyor. Pratikte ise bu süreç, adaylar üzerinde veto hakkına sahip olmaları nedeniyle BM Güvenlik Konseyi beş daimi üyesi tarafından yönetiliyor.

Üye ülkelere adayları belirlemede dikkate almaları için hazırlanan iş tanımına göre BM Genel Sekreterliği adaylarında aranan özellikler; ispatlanmış liderlik ve yöneticilik kabiliyeti; uluslararası ilişkiler alanında engin deneyim;

Politika

güçlü iletişim, diplomasi ve birçok dilde akıcı konuşma becerileri şekilde sıralanıyor.

Genel Sekreterlik de dâhil olmak üzere BM'deki üst düzey makamlar için görevlendirmeler, bu yönde resmi bir kural bulunmasa da BM'deki beş coğrafi grup (Batı Avrupa ve diğerleri, Doğu Avrupa, Latin Amerika ve Karayip, Asya Pasifik ve Afrika grupları) arasında rotasyon esasına göre yapılıyor. Bugüne dek göreve gelen sekiz Genel Sekreterden hiçbirinin Doğu Avrupa kökenli olmaması, bir sonraki Genel Sekreterin belirlenmesinde Doğu Avrupalı adayları öne çıkarıyor. Bunun yanında BM Güvenlik Konseyi daimi üyesi Rusya da Ban Ki-moon'un halefinin Doğu Avrupalı olması için harekete geçmiş durumda. Moskova, uluslararası gelişmelere kendisiyle benzer perspektiften yaklaşan bir Genel Sekreter görmek istediğini dile getiriyor. Mevcut dokuz adaydan yedisinin Doğu Avrupa ülkelerinden gelmesi de dokuzuncu BM Genel Sekreterinin Doğu Avrupa'dan gelebileceği izlenimini güçlendiriyor.

Öte yandan şimdiye kadar göreve gelen tüm Genel Sekreterlerin erkek olması, yeni Genel Sekreterin kadın olması gerektiği yönünde bir çağrıya yol açtı. BM Güvenlik Konseyi ve Genel Kurulu Başkanları da ortak bir mektup kaleme alarak üye ülkeleri Genel Sekreter adaylarını belirlerken kadınlara öncelik vermeleri yönünde teşvik etti. Bir sonraki BM Genel Sekreterinin kadın olması yönünde gayriresmi bir konsensüs oluştuğunu söylemek mümkün. Yeni BM Genel Sekreterinin kadın adaylar arasından seçilmesi şüphesiz, cinsiyet eşitliği açısından güçlü, küresel bir mesaj niteliğinde olacak.

Coğrafi rotasyon ve cinsiyet dengeleri, bir sonraki BM Genel Sekreterinin belirlenmesinde mevcut dokuz aday arasında Doğu Avrupalı kadın adayları öne çıkarıyor. Bulgaristan'ın adayı UNESCO Genel Direktörü Irina Bokova, Ban Ki-moon'un koltuğuna en yakın isim olarak gösteriliyor. Bokova, güçlü CV'sinin yanında, kadın olması ve Doğu Avrupa'dan gelmesi nedeniyle kâğıt üzerinde Genel Sekreterlik yarışında önde. Köklü komünist bir ailenin mensubu olması, iyi derecede Rusça bilmesi ve eski Doğu Bloku'nun siyasi elitini yetiştiren MGIMO'da (Moskova Devlet Diploması Enstitüsü) öğrenim görmüş olması, Bokova'yı Kremlin'e oldukça yakın bir aday olarak konumlandırıyor.

Öte yandan Washington'ın tüm uyarılarına rağmen 2011'de Filistin'in UNESCO'ya katılmasına onay verdiği ve ABD'nin buna UNESCO'ya mali katkısını azaltmakla tepki gösterdiği düşünüldüğünde, ABD'nin Bokova'ya karşı veto kullanma ihtimali bulunuyor.

Doğu Avrupalı ve kadın adaylar arasında öne çıkan diğer isimler ise Hırvatistan ile Moldova'nın eski Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanları Vesna Pusić ile Natalia Gherman. Pusić ile Gherman ülkelerinin AB ile bütünleşme sürecinde imza attıkları başarılarla tanınıyor. Vesna Pusić, Hırvatistan'ın AB üyeliğine taşıyan isim, Gherman ise Moldova'yı AB ile Kapsamlı ve Derin Serbest Ticaret Anlaşması (DCFTA) ve Ortaklık Anlaşması müzakerelerinde temsil eden isim olarak güçlü itibara sahip. Coğrafi rotasyonu yansıtmayan bir profil olmasına rağmen BM Genel Sekreterliği için güçlü adaylardan bir diğeri ise Yeni Zelanda'nın adayı olan eski Başbakan Helen Clark. Hâlihazırda BM'deki üçüncü en üst düzey görev olan UNDP Başkanlığını yürüten Clark, aynı zamanda BM hiyerarşisinde en tepeye tırmanan kadın olma özelliğine sahip.

Erkek adaylar arasında Slovenya eski Cumhurbaşkanı Danilo Türk tecrübesiyle öne çıkıyor. Slovenya'nın BM nezdindeki Daimi Temsilciliği ve Kofi Annan döneminde BM Genel Sekreterliği Yardımcılığı görevlerini yürüten Türk, BM çevrelerinde de oldukça tanınan bir isim. Makedonya eski Dışişleri Bakanı ve BM Genel Kurulu eski Başkanı Srgjan Kerim, Karadağ'ın Dışişleri Bakanı ve eski Başbakanı Igor Lukšić, Portekiz'in adayı eski BM Mülteciler Yüksek Komiseri ve eski Başbakan António Guterres ve Sırbistan eski Dışişleri Bakanı ve BM Genel Kurulu eski Başkanı Vuk Jeremić BM Genel Sekreterliğine aday olan diğer isimler. Bu adaylar arasında, genç yaşına rağmen sahip olduğu deneyimle dikkat çeken Karadağ Dışişleri Bakanı Igor Lukšić'in Batı ve NATO yanlısı tutumu nedeniyle Rusya'dan; Sırbistan'ın eski Dışişleri Bakanı Jeremić'in ise Kosova'nın bağımsızlığına karşıtlığı ve milliyetçi tutumu nedeniyle Batılı devletlerden onay almayacağı konuşuluyor. Portekiz'in adayı Guterres'in ise mülteci krizinin ele alınmasının aciliyeti göz önünde bulundurulduğunda bu konudaki 10 yıllık deneyimiyle BM Genel Sekreterliği yarışında coğrafi dengelerin

şansını azaltmasına rağmen, güçlü bir rakip olarak öne çıktığı görülüyor.

Ban Ki-moon'un koltuğuna aday olmak isteyenler için herhangi bir son tarih belirlenmedi. Güvenlik Konseyi'nin adayları Temmuz 2016'ya kadar gözden geçirmeye başlaması öngörülüyor. Dolayısıyla dokuz adaydan oluşan mevcut listeye yeni isimlerin de katılması söz konusu... Bu yönde herhangi bir niyet beyanında bulunmasa da, Almanya Şansölyesi Angela Merkel'in ismi oldukça güçlü bir potansiyel aday olarak telaffuz ediliyor. BM Genel Sekreterliğine aday olabileceği konuşulan diğer isimler arasında ise Şili Devlet Başkanı Michelle Bechelet, Slovakya Dışişleri Bakanı Miroslav Lajčák ve Bulgaristan'ın seçimini Irina Bokova'dan yana kullanmasına rağmen halen aday gösterilebileceği konuşulan Avrupa Komisyonu'nun Bütçe ve İnsan Kaynaklarından Sorumlu Başkan Yardımcısı Kristalina Georgieva bulunuyor.

BM Genel Sekreterliği makamının dokuzuncu sahibi oldukça karmaşık hesaplamaların, coğrafi dengelerin ve tabii ki BM Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesi (nihayetinde de Rusya ile ABD) arasında, kapalı kapıların ardında gerçekleşecek çetin pazarlıkların sonucunda netlik kazanacak. Ban Ki-moon'dan görevi kimin devralacağı henüz belli olmasa da kesin olan şey; yeni BM Genel Sekreterini oldukça zorlu ve yoğun bir gündemin beklediği... Altıncı yılına giren Suriye krizi başta olmak üzere Orta Doğu, Afrika ve Avrupa'nın çeşitli kesimlerinde yaşanan çatışmalar ve insani trajediler, artan yabancı düşmanlığı, terör tehdidi, Haiti'den Orta Afrika'ya kadar BM Barış Gücü askerlerine yöneltilen taciz suçlamaları, yeni BM Genel Sekreterinin Ban Ki-moon'dan devralacağı zorlu dosyalardan yalnızca birkaçı. BM'nin dokuzuncu Genel Sekreterinin söz konusu dosyaları ele almadaki başarısını ise Güvenlik Konseyi beş daimi üyesinin bu rolde ne kadar etkili bir Genel Sekreter görmek istedikleri belirleyecek.

—Yeliz Şahin, *İktisadi Kalkınma Vakfı Uzmanı*

Sözün Özü: BM Genel Sekreterliği makamının dokuzuncu sahibi, oldukça karmaşık hesaplamaların ve kapalı kapıların ardında gerçekleşecek çetin pazarlıkların sonucunda belli olacak.